

3. Volska, S. O. (2011). Artistic ceramics of Western Podillya, *Mystetstvoznavstvo Ukrainy : zb. nauk. pr.* [Art Studies of Ukraine: collection of scientific works], editorial board A. Bokotey and others, Lviv, Afisha, pp. 154–164. (in Ukrainian).
4. Holubets, O. M. (2012), *Mystetstvo XX stolittia: ukrainskyi shliakh* [The art of the twentieth century: the Ukrainian way], Lviv, Kolir PRO. (in Ukrainian).
5. Demianova, I. (2005). Kozlyk Ivan Vasylovych (12. 04. 1934, v. Holhoch, Pidhaitsy district – 20. 03. 1998, city Ternopil) – sculptor, *Ternopil'skyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Ternopil encyclopedic dictionary], Ternopil, Vol. 2 : K–O, pp. 103. (in Ukrainian).
6. Duda, I. M. (2013). Kozlyk Ivan Vasylovych (12. 04. 1934, v. Holhoch, Pidhaitsy district – 20. 03. 1998, city Ternopil) – sculptor, *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy* [Encyclopedia of modern Ukraine], Kyiv, Vol. 13 : Kyi – Kok, pp. 662. (in Ukrainian).
7. Labynskyi, B. (1981). In the wreath of labor glory: The theme of work in the works of the Ternopil artists, *Vilne zhyttia* [Free Life], January 3, p. 3. (in Ukrainian).
8. Skliarenko, H. (2009). *Ukrainske mystetstvo druhoi polovyny XX stolittia: rehionalni problemy i zahalnyi kontekst* [Ukrainian Art of the Second Half of the 20th Century: Regional Problems and General Context], Part 1, M. Ryl'skyi Institute of Art Studies, Folklore Studies and Ethnology, pp. 67–78, available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27588/05-Sklyarenko.pdf?sequence=1>

УДК 72.03 : 008 (477.84) ”20”

Наталія Дацюк

ТВОРЧИСТЬ АРХІТЕКТОРІВ – ПРЕДСТАВНИКІВ АРХІТЕКТУРНИХ ШКІЛ, ЯКІ ВПЛИНУЛИ НА ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ТЕРНОПОЛЯ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті розглянуто питання розвитку архітектурно-планувальної структури Тернополя початку ХХІ століття і творчість відомих тернопільських архітекторів – представників різних архітектурних шкіл, які вплинули на формування архітектурного та культурного середовища міста в цей період. Висвітлено художній та культурний образ центру Тернополя, сформованого громадськими будівлями, які завжди залишаються композиційними та культурними акцентами вулиць, площ, скверів.

Ключові слова: архітектура, архітектурна школа, творчість, громадські будівлі.

Наталія Дацюк

ТВОРЧЕСТВО АРХИТЕКТОРОВ – ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ АРХИТЕКТУРНЫХ ШКОЛ, КОТОРЫЕ ПОВЛИЯЛИ НА ФОРМИРОВАНИЕ АРХИТЕКТУРНОЙ И КУЛЬТУРНОЙ СРЕДЫ ТЕРНОПОЛЯ В НАЧАЛЕ ХХІ ВЕКА

В статье рассмотрены вопросы развития архитектурно-планировочной структуры Тернополя начала ХХІ века и творчество известных тернопольских архитекторов – представителей различных архитектурных школ, которые повлияли на формирование архитектурной и культурной среды города в этот период. Освещены художественный и культурный образ центра Тернополя, сформированного общественными зданиями, которые всегда остаются композиционными и культурными акцентами улиц, площадей, скверов.

Ключевые слова: архитектура, архитектурная школа, творчество, общественные здания.

CREATIVITY OF ARCHITECTORS – REPRESENTATIVES OF ARCHITECTURAL SCHOOLS WHICH INFLUENCED THE FORMATION OF THE ARCHITECTURAL AND CULTURAL ENVIRONMENT OF TERNOPIL CITY AT THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY

The purpose of the article is to highlight the main trends of the architectural and planning structure of the city of Ternopil, to identify the architectural schools that influenced the formation of the architectural and artistic face of the regional center of the beginning of the XXI century. To describe the creations of the authors involved in the formation of a modern image of the central part of the city.

The modern face of the city is the result of its development for many years. Today, Ternopil is also changing, these changes are due, first of all, thanks to the architects and citizens, who seek to improve the city and its inhabitants.

Ternopil is a city of new ideas, an environment of active cultural and intellectual life. Drama and puppet theaters, the Philharmonic, a number of art galleries – is an artistic Ternopil, a place of great opportunities for those who are ready to take part in the creation of modern history. Consider the work of the famous architects of the city of Ternopil, we will analyze which architectural schools influenced the formation of the architectural, artistic and cultural modern face of the regional center of the early twenty first century, which was marked by a new rise in the construction of the city.

Goy Volodymyr (1957–2014) is a representative of the Lviv Architectural School. His architectural objects have a recognizable face: they are distinguished by their creativity, modern solution of architectural volumes, the use of new building materials and a distinct color scheme.

Golovchak Oleg, representative of the Lviv Architectural School, is the author of such famous buildings as: the Regional Museum of Local Lore (1982), the Academic Theater of Actor and Dolls (1984), the Regional Scientific Library (1986), the Church of the St. Jeosafat (1997), the Diocesan House of Ternopil – Zboriv Diocese of the UGCC (2000). All ideas of Oleg Golovchak have interesting architectural and artistic solutions of buildings. Complex, interestingly decorated facades create a lofty positive mood, have a positive effect on the cultural environment of the city.

Gora Sergiy is a representative of the Poltava Architectural School. The main direction in his work is sacred, public and residential architecture. Church of St. Ioannes Babtista in Markove Ivano-Frankivsk region, Church of St. Peter in the city of Ternopil, Cathedral of St. Peter and Paul in Chortkiv, Ternopil region – distinctive temples reflecting the influence of folk traditions characteristic of the Poltava architectural school.

Gordiy Igor, representative of the Kyiv Architectural School. Architectural image of the buildings of architect Gordiy. corresponds to modern building technologies, materials and structures. With his participation, the technology of monolithic construction has been firmly established in the Ternopil region for the last 15 years.

Gromyak Bogdan, representative of Lviv Architectural School. The author of the center of European and international studies on the Shevchenko Boulevard, 8 (built in 2000). The house is located in the center of Ternopil. Three floor public building with a mansard floor, which does not violate architectural historical environment of the central part of the city. The main facade is decorated with sculptures on the corners – male, and female figures (sculptor Peter Golovchak), which provide gracefulness, aesthetics and elegance to the appearance of an architectural object.

Netrybiak Mykhailo, a representative of the Lviv School of Architecture, is the author of the Marian Spiritual Center Zarvanitsa in the village of Zarvanitsa, Terebovlyan district. Since the beginning of independence, Netrybiak has focused on the design of sacral buildings.

After analyzing the architectural objects of the famous architects of the city of Ternopil, it can be noted that Lviv architectural school influenced the creativity of architects, since the overwhelming majority are pupils of “Lviv Polytechnic” and Lviv Agrarian University. Their work is connected with the search for Ukrainian national style, in which innovative features are combined with traditional motifs of Ukrainian historical and national heritage

Keywords: architecture, architectural school, creativity, public building.

Архітектура займає важливе місце у житті громади, формує та змінює життя міста і його мешканців. Об'єкти містобудування – це не тільки місце для життя, праці й відпочинку, а й втілена у камені краса гармонійно поєднаних будівельних об'ємів, оздоблених декоративними елементами.

Питання напрямів розвитку дизайну міського середовища м. Тернополя частково розглянуті у працях В. Дячка [4], М. Нетриб'яка [5], І. Дуди [3], Л. Бойцун [1] та інших авторів. Діяльність архітекторів Тернопілля та їхні роботи охарактеризовано у праці О. Головчака та І. Гордія [2], архітектурні пам'ятки Тернополя та Тернопільщини певною мірою описали Я. Пелехатий [6] та Ю. Поліковська [7].

Мета статті – проаналізувати об'ємно-просторовий образ забудови міста Тернополя початку ХХІ століття, охарактеризувати діяльність архітекторів – представників різних архітектурних шкіл, які вплинули на формування архітектурно-художнього вигляду обласного центру.

Сучасне обличчя міста – результат його розвитку впродовж багатьох років. І сьогодні м. Тернопіль теж змінюється завдяки роботі архітекторів та громади населеного пункту, які активно співпрацюють для досягнення спільної мети.

Тернопіль є містом нових ідей, середовище активного культурного й інтелектуального життя. Драматичний та ляльковий театри, філармонія, низка арт-галерей – це мистецький Тернопіль, місце великих можливостей для тих, хто готовий узяти участь у творенні сучасної історії. У зв'язку з цим варто розглянути творчість та роботи відомих архітекторів Тернополя – представників різних архітектурних шкіл, які присутні в архітектурно-художньому середовищі обласного центру.

Гой Володимир Михайлович (1957–2014 рр.) – представник Львівської архітектурної школи. Його житлово-громадський комплекс “Арго” (відзначений премією Національної спілки архітекторів України) розташований на перехресті вул. Протасевича та проспекту С. Бандери. Багатоквартирний житловий будинок “Батерфляй” – на бульварі П. Куліша, група житлових будинків – по вул. С. Будного, торгово-офісний комплекс по вул. Митрополита Шептицького та інші. Архітектурні об'єкти Володимира Михайловича мають упізнаване обличчя: вирізняються креативністю, сучасним вирішенням архітектурних об'ємів, застосуванням нових будівельних матеріалів та виразною кольоровою гамою [2, с. 42].

Головчак Олег Іванович (нар. 1951 р.) – теж представник Львівської архітектурної школи, є автором таких відомих будівель: обласний краєзнавчий музей (1982), академічний театр актора і ляльки (1984), обласна наукова бібліотека (1986), церква Святого священномученика Йосафата (1997), Єпархіальний будинок Тернопільсько-Зборівської Єпархії УГКЦ (2000). Усі ідеї Олега Івановича мають цікаве архітектурно-художнє вирішення. Складні, цікаво оздоблені фасади створюють монументальну цілісність будівлі, стають осередком культурного середовища міста [2, с. 48].

Гора Сергій Богданович (нар. 1962 р.) – представник Полтавської архітектурної школи. Основний напрямок у його творчості – це сакральна, громадська і житлова архітектура. Церква Івана Хрестителя в с. Маркове Івано-Франківської області, церква Св. ап. Петра у м. Тернополі, Катедральний собор св. ап. Петра і Павла в м. Чортків Тернопільської області [2, с. 60] – самобутні храми, що відображають вплив народних традицій, характерних для Полтавської архітектурної школи, з використанням сучасних будівельних матеріалів, котрі дали змогу модернізувати архітектурно-художнє вирішення фасадів.

Відродження будівництва сакральних будівель у місті Тернополі почалось у 1990–2000-х роках. Сучасний релігійний центр потребував обмеженості канонічних функцій, забезпечуючи можливість як потреб богослужіння, так і суто групових та індивідуальних запитів культурного вдосконалення. Поєднання функцій релігії та освіти відповідає вимогам сьогодення, є запорукою активної інтеграції храмів у соціальний процес. Сакральні будівлі Сергія Гори – це синтез принципу неовізантизму з модернізованими формами куполів і

традиційною архітектурно-планувальною структурою в українському храмубудуванні, трактованою по-сучасному.

Гордій Ігор Романович (нар. 1956 р.) – представник Київської архітектурної школи, є автором таких об'єктів: діловий центр на площі Героїв Євромайдану в Тернополі (за участю архітектора О. І. Головчака; 2016 р.), житлово-громадський комплекс “Андріївський” на майдані Мистецтв – вул. Митрополита Шептицького в м. Тернополі, група житлових будинків по вул. Білогірській в м. Тернополі (2008 р.), група житлових будинків по вул. Бандери, 83-а в м. Тернополі (2012 р.), житлові будинки по вул. Київській, Польового в м. Тернополі та ін. Архітектурний образ будівель архітектора І. Гордія відповідає сучасним будівельним технологіям, матеріалам і конструкціям. За його участю останніх 15 років на Тернопільщині міцно закріпилася технологія монолітного будівництва [2, с. 64].

Ігор Романович також брав активну участь у сучасних містобудівних розробках на місцевому рівні – це план детального планування (ПДП) мікрорайону № 6 (архітектори І. Р. Гордій, С. М. Дзюбінський, О. Ю. Заліщук, Д. В. Чепіль 2005 р.), ПДП мікрорайону “Кутківці” (архітектор С. Б. Гора, 2014 р.), ПДП мікрорайону “Пронятин” (архітектор І. М. Чулій; 2014 р.) [2, с. 9].

Рис. 1. Житлово-громадський комплекс “Арго” по вул. Протасевича (архітектор В. Гой).

Рис. 2. Центр європейських і міжнародних студій на бульв. Шевченка, 8 (архітектор Б. Гром'як).

Гром'як Богдан Іванович (нар. 1948 р.) – представник Львівської архітектурної школи, є автором багатьох об'єктів у м. Тернополі: мікрорайон № 11 (Сонячний); житловий комплекс по вул. Вербицького; житловий квартал по вул. 15 Квітня; адмінбудинок податкової адміністрації по вул. Білецькій, 1; адмінбудинок з банком “Універсальний” по вул. Білецькій; дитсадок-ясла на 140 місць по вул. Живова; терасні житлові будинки по вул. Головацького; Центр європейських і міжнародних студій по бульв. Шевченка, 8; адмінбудинок по вул. Танцорова; адмінбудинок із житловими приміщеннями та підземними гаражами – стоянками по вул. Качали; житлові будинки по вул. Слівенській, Чайковського, Коновальця, Репіна, Білецькій, Вільховій, Живова та інші [2, с. 86].

Особливої уваги заслуговує Центр європейських і міжнародних студій ТНЕУ по бульв. Шевченка, 8 (збудовано у 2000 р.). Громадська будівля – триповерхова з мансардним поверхом, що не порушує історично сформованого архітектурного середовища центральної частини міста. Головний фасад прикрашений по кутах скульптурами – чоловіча та жіноча фігури (скульптор Петро Головчак), що надають граційності, естетичності й елегантності зовнішньому вигляду архітектурного об'єкта. Поєднання білого кольору з охрою відповідає наявній забудові вулиці і є архітектурною родзинкою в історично сформованому середовищі.

Нетриб'як Михайло Миколайович (нар. 1947 р.) – представник Львівської архітектурної школи, є автором Марійського духовного центру Зарваницької Матері Божої в селі Зарваниця Тербовлянського району, а також за його проектами збудовано такі об'єкти: культурно-

спортивний комплекс у с. Коцюбинці Гусятинського району, собор на 2000 парафіян та монастир на бульварі Данила Галицького в м. Тернопіль, собор на 1000 парафіян у смт Козова, собор на 1500 вірян у м. Заліщики, собор на 1500 парафіян у м. Чернівці та інші [2, с. 178].

Після проголошення незалежності України Михайло Миколайович зосередився на проектуванні сакральних будівель. Цьому передувало ґрунтовне вивчення основних типів храмів, що переважали на території України, принципів дерев'яного храмобудування, наявних у гуцульських традиціях. На митця значною мірою вплинула творчість представника львівської архітектурної школи кінця ХІХ початку ХХ століття Василя Нагірного.

Територію міста прикрашають різноманітні за розміром та об'ємно-просторовим вирішенням церкви, собори й каплиці. Кожна з будівель відзначається цілісністю, гармонійним поєднанням об'ємів традиційної церкви з елементами сучасної архітектури. Дотримуючись канонічного поділу храмового простору, архітектор М. Нетриб'як більше уваги приділяє модерному трактуванню баневого завершення церкви. Широке використання залізобетону та металу дає можливість полегшувати основні несучі конструкції, розширювати внутрішній простір храму, утворювати нові формотворчі компоненти церковної споруди.

Отже, коротко проаналізувавши творчий внесок архітекторів обласного центру в розвиток сучасного міського середовища, робимо висновок про домінування представників львівської архітектурної школи, яка впливає на спорудження наймасовіших типів громадських споруд у сучасному будівництві міста. Архітектори відроджують і по-новому вирішують принципи архітектурного будівництва, не забуваючи, що невичерпним джерелом для творчості є культурна та історична спадщина західного регіону України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойцун Л. Тернопіль у плині літ: історико-краєзнавчі замальовки / Л. Бойцун. – Тернопіль : Джура. 2003. – 392 с.
2. Головчак О. Архітектори Тернопілля / О. Головчак, І. Гордій ; [упоряд. Барна В. А]. – Тернопіль : ТОВ “Терно-граф”, 2017. – 240 с. ; іл.
3. Дуда І. Тернопіль. Що? Де? Як? / І. Дуда, Б. Мельничук. – К., 1989. – 239 с.
4. Дячок В. Ю. Творчий внесок Михайла Нетриб'яка в архітектурний простір Тернопільщини / В. Ю. Дячок // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство / [за ред. О. С. Смоляка]. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. – № 1. – С. 177–180.
5. Нетриб'як М. М. Проблеми розвитку сучасних українських храмів / М. М. Нетриб'як // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету В.Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство / [за ред. О. С. Смоляка]. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011. – № 1. – С. 207–214.
6. Пелехатий Я. Архітектура Тернопільщини / Я. Пелехатий // Тернопільський енциклопедичний словник : у 4 т. / [редкол. : Г. Яворський та ін.]. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний комбінат “Збруч”, 2004. – Т. 1 : А–Й. – С. 51–55.
7. Поліковська Юлія. У Тернополі встановили макет довоєнного міста. Зовнішній вигляд [Електронний ресурс] / Юлія Поліковська // Режим доступу: <https://zaxid.net/news/> (дата звернення 12.11.2018).

REFERENCES

1. Boitsun, L. (2003), *Ternopil u plyni lit. Istoryko-kraieznavchi zamaliiovky* [Ternopil in current years. Historical, regional sketches], Ternopil, Dzhura. (in Ukrainian).
2. Golovchak, O. and Gordii, I. (2017), *Arkhitektory Ternopillya* [Architects of ternopil region], Ternopil, Terno-graf. (in Ukrainian).
3. Duda, I. and Melnychuk, B. (1989) *Ternopil. Shcho? De? Yak?* [Ternopil. What? Where? As?], Kyiv. (in Ukrainian).
4. Diachok, V. (2012). Creative donation of Mykhailo Netrybiak into Ternopil region architectural space, *Naukovi zapysky Ternopils'koho natsionalnoho pedagogichnoho universytetu im. Volodymyra Hnatiuka. Serii: Mystetstvoznavstvo* [The Scientific Issues of Ternopil Volodymyr

- Hnatiuk National Pedagogical University. Specialization: Art Studies], Ternopil, Publishing Division of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, no. 1, pp. 177–180. (in Ukrainian).
5. Netrybiak, M. (2011), Problems of the development of modern Ukrainian temples, *Naukovi zapysky Ternopils'koho natsionalnoho pedagogichnoho universytetu im. Volodymyra Hnatiuka. Serii: Mystetstvoznavstvo* [The Scientific Issues of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Specialization: Art Studies], Ternopil, Publishing Division of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, no. 1, pp. 207–214. (in Ukrainian).
  6. Pelekhatyi, Y. (2004) Architecture of Ternopil region, *Ternopil'skyi entsyklopedychnyi slovnyk : u 4 t.* [Ternopil encyclopedic dictionary: in 4 vol.] Foreword G. Yavorskyi, Ternopil, Zbruch, Vol. 1, p. 51–55. (in Ukrainian).
  7. Polikovska, Yuliia. *U Ternopoli vstanovyly maket dovoiennoho mista. Zovnishnii vyhliad* [In Ternopil, a model of a pre-war city was established. Appearance], available at: <https://zaxid.net/news/> (access date 12.11.2018). (in Ukrainian).

УДК 745 / 749: 37. 011. 3 – 051(477.83/.86)
ORCID iD 0000-0003-0742-8272

Михайло Гнатюк

**НАРОДНІ ХУДОЖНІ ПРОМИСЛИ І РЕМЕСЛА
ГУЦУЛЬЩИНИ ТА ПОКУТТЯ: ТРАДИЦІЇ, МАЙСТРИ, ШКОЛИ, ЇХ ВПЛИВ
НА РОЗВИТОК ЕТНОДИЗАЙНУ ГАЛИЧИНИ**

У статті досліджено традиції народного мистецтва Гуцульщини і Покуття, висвітлено особливості народних промислів, умови формування професійних шкіл та осередків художніх ремесел, роль прогресивної інтелігенції у їх створенні й діяльності. Зокрема, окреслено період продуктивної діяльності проектного бюро І. Левинського, пленерної практики школи О. Новаківського в Космачі, деревообробних шкіл у Вижниці, Косові, спілки “Гуцульське мистецтво” М. Куриленка та їх значення у популяризації народного стилю.

Ключові слова: *народне мистецтво, художні промисли і ремесла, майстри, школи, традиції, вироби.*

Михаил Гнатюк

**НАРОДНЫЕ ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ПРОМЫСЛЫ И РЕМЕСЛА
ГУЦУЛЬЩИНЫ И ПОКУТЬЯ: ТРАДИЦИИ, МАСТЕРА, ШКОЛЫ, ИХ ВЛИЯНИЕ
НА РАЗВИТИЕ ЭТНОДИЗАЙНА В ГАЛИЧИНЕ**

В статье исследованы традиции народного искусства Гуцульщины и Покуття, освещены особенности народных промыслов, условия формирования профессиональных школ и очагов художественных ремесел, роль прогрессивной интеллигенции в их создании та деятельности. В частности, очерчено период продуктивной деятельности проектного бюро И. Левинского, пленерной практики в Космаче школы А. Новаковского, деревообрабатывающих школ в Выжнице и Косове, союза “Гуцульское искусство” М. Куриленко, их значение в популяризации народного стиля.

Ключевые слова: *народное искусство, художественные промыслы и ремесла, мастера, школы, традиции, изделия.*